

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Clara Et Praeclara Methodus Parandæ Eloquentiæ,
Secundùm Doctrinam & Præcepta Cypriani Soarii è
Societate Jesu, Ad Captum Et Praxim Faciliorem
Accommodata**

Worpitz, Georg

Coloniæ Agrippinæ, 1700

Paranesis ad Eloquentiæ Candidatos. In qua præter Figuras pleræque
Troporum species exprimuntur.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-68908](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-68908)

P A R Æ N E S I S

AD

ELOQUENTIÆ CANDIDATOS.

In qua præter figuras pleraque troporum species exprimuntur, exercitii scholastici ergo.

Quæ hæcenus claritatis gratiâ diffusè explicata sunt, possunt memoriæ causâ breviter ad præcepta Cypriani Soarii revocari, adjectâ ex his breviter explanatione, quæ ad definitionem v.g. troporum vel distinctionem, vel intelligentiam desiderari videntur. Hoc autem factò prædictorum doctrina exemplis inculcanda, imprimenda & exprimenda est; primò quidem singulorum seorsim, ut factum superiùs, tum insimul in discursu & argumento continuo, cujus paradigma subjicio, in quo cùm metaphoræ, & allegoriæ sint frequentissimæ, eæque per se manifestæ, eas annotare superfluum duxi.

Agendum Pieriis è collibus ad opratas autumni ferias nuper egressa studiosa pubes:

Tempus instat, quo Dianæ mittas amœnitas.

V S

1. Periphrasis.
2. Metonymia. ex possessore res possessa.
3. Catachresis pro dimittas vicinum pro præprie.

ex causa
eu In-
ventore,
el ex
possessore
es possel-
a.

4
tes. Pomonæ deserat cupedias, & mea-
tem à ludicris ad seria, ab otio ad negotia, à
curiosis ad erudita convertas. En favent su-
peri, aridet cœlum, fortuna vocat ad prome-
ritum literarum gradum, ad diffusos nempe
campos Eloquentiæ. Non est quod formi-

Ironia.

5
des hic formosissima veridicorum scilicet
Poëtarum monstra, quæ Parnassus objeic-
bat, non ardua montium, non abrupta valli-

Cata-
chresis.

6
um, ad tortuosam metricorum pedum fle-

simile pro
proprio.

Hyper-
bole.

7
xuram, ingenii ac digitorum carnificinam
efficta: apertus hic se campus ostentat,
nullis textus dolis, nullis horridus cavernis,
in quibus portenta illa vatum delitescabant,
planus est accessu, amœnus facie, latus al-

Hyper-
bole.

8
pectu ipsis adeo Theffalis. Tempe est ex-
optatior. Viret in fœcunda verborum ve-
lut germinum varietate, luxuriat troporum
velut florum gratia, lenocinatur figurarum

Cata-
chresis.

9
velut segetum venustate, gravidatur senten-
tiarum velut fructuum pondere, & labitur,
manatque numerorum ad aurium volupta-

Ono-
matopos-
ia.

10
tem fluentium susurro. Nec caret parti-

Cata-
chresis.

11
bus, quibus secatur in areas, nec messe, nec
fructu.

12. 13. Me-
tony.

quia facit
opulentos
& illu-
stres.

14. 15. Sy-
necdoche
ex mate-
ria res u-
niversa.

16. Synec-
doche ex
uno plu-
res.

17. Peri-
phrasis.

18. Synec-
doche ex
genere
species,
id est Jo-
vis cere-
bro.

19. Anto-
nomasia
pro Ro-
ma.

20. Meto-
nym, sce-
lus pro
scelerato
ira pro
irato.

21. Peri-
phrasis.

22. Ono-
matopa-
ja.

Ar-

12 13

frugum ubertate : Opulentus est , illustis

14 15

est, argentum & aurum progerminat, glo-
riam nominisque claritatem parit; quando

16

ex inope divitem, ex obscuro clarum, ex mor-
tali facit immortalem. Neque est, quod

17

ad novenum dearum chorum respectes, ubi

18

una Pallas se tibi offert, quæ ipsius divinitatis
è cerebro (si Poëtis habenda fides) progna-
ta, veritatis est filia, Eloquentiæ parens, ani-

19

morum regina, Urbis & orbis dominatrix &
triumphatrix. Plena quidem majestatis
Heroina, sed affabilis; induta casside, armata
clypeo, & hastâ, sed quam non torquet nisi

20

in scelus, in iram, in libidinem, in pervivaciam
& improbitatem. Se perentibus amabilis,
& officiosa, ultrò præbet obrutum, invitat ad
accessum, dulcis & blanda, orditur affarum,
informatur linguam, labra demulcet in melli-

21

suam simul ac potentem loquendi faculta-
tem : in hoc enim deservire prompta, ut

22

balbutienti pubertati vestræ non dedigneretur
esse Magistra, lallanti infantia non aspernetur

23

esse verbi duxatque nutritrix ad elocutionem.

Ar-

23 Synecdoche pars pro toto id est, pro
eloquentia,

mea.
oria, à
ent su-
prome-
tempe
formi-
scilicet
objeic-
a valli-
um fle-
icnam
eatat,
ernis,
ebant,
s al-
est ex-
im ve-
orum
rarum
enten-
bitur,
lupra-
parti-
nec
frâ.

24. Artemilla suam, quâ ad animorum motu

25. nihil præstantius, cui vis instillare, differere amplè atque ornate rationem suggerere, argumenta suppeditare, loquendi agendi dexteritatem transfundere apperit, quâ

26. pro rostris cum Tullio, sive pro Regum Consularumque adytis cum Asinio Pollione, sine

27. sacris in exedris cum Gentium Doctore,

28. 29. pro curia cum Græciæ Oratore, sagittis

30. togaque Consilia expromere, obscuras illuminare sententiis, dubia solidare, inutilia refellere, firmare vacillantes, diffidentes componere, compescere perduelles, oblatantes sternere, obstinatos emollire possitis

31. ac valeatis, sine rubore purpuræ, sine fascium formidine, sine metu buccinæ, cum totius

32. plebis admurmuratione. Et nè verbis forsitan meis fidem abrogetis, en ut ipsa affatus

33. unumquemque dulcissimè. Adesto animi quisquis generosum nactus sanguinem, ad

34. dicendi gloriam eniteris; adesto, nè metue tibi me Ducem, tibi me formatricem fore, nè diffide: ingenium illustrabo lumine. Ad argumentorum disquisitionem, iudiciū ad ordinem, linguam ad verborum ornatum, la

35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. 78. 79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. 88. 89. 90. 91. 92. 93. 94. 95. 96. 97. 98. 99. 100.

33. unumquemque dulcissimè. Adesto animi

34. quisquis generosum nactus sanguinem, ad

35. dicendi gloriam eniteris; adesto, nè metue

36. tibi me Ducem, tibi me formatricem fore, nè

37. diffide: ingenium illustrabo lumine. Ad ar

38. gumentorum disquisitionem, iudiciū ad or

39. dinem, linguam ad verborum ornatum, la

40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. 78. 79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. 88. 89. 90. 91. 92. 93. 94. 95. 96. 97. 98. 99. 100.

41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. 78. 79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. 88. 89. 90. 91. 92. 93. 94. 95. 96. 97. 98. 99. 100.

42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. 78. 79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. 88. 89. 90. 91. 92. 93. 94. 95. 96. 97. 98. 99. 100.

bra ad modos & numerum, manus denique, reliquumque corpus ad agendi venustatem.

35

Tu solum maestum timorem exue, cum timore torpentem ignaviam, cum ignavia horrorem difficultatis, cum horrore laboris fugam,

36

ut te legere Tullium, volvere Demosthenem, vigilare ad Cleanthis lucernam, oleumque

37

consumere pigeat nunquam, sed scholarum pulveri immorari, atque immori sit voluptati. Ità futurum non ambige, quin

38

38

38

templa te suspicere, civilia regiaque subsellia

39

40

tibi assurgere, canos & impuberes tibi caput

41

deponere sis visurus, & post messes non

42

multas, laboremque per brevem, amplissimam gloriæ messem sis collecturus.

Paradigma brevius.

Ardentissimum sit licet, utilissimum tamen animi tempus adest, quo rusticus tecta deserit, ferrum arripit, ut granum ante hyemem terræ omnium parenti mandatum, demetat, & in horreum deportet: hoc tempus mille votis desideratum, quo flavescit in agro Ceres, detondetur campus, verè lætæ, ut eas vocat Latinus Poëta, falcantur segetes, quæ panis imò aurum sunt agrestis turbæ.

Has

35. Metonymia.

36. Metonymia.

37. Synecdoche ex consequentia

antece-

dens.

38. Metonymy. multiplex.

contin.

pro con-

tento.

39. Synec-

doche

pars pro

toto.

40. Meto-

nym. con-

tentum

pro conti-

nente.

41. Meta-

leptis.

42. Cata-

chresis.

Has ut colligat, brevibus non parcat viribus
 quas aliâ refarcire nequit ratione, quam
 bene cum susurro de monte frigida, aut
 turigine compestri. Languenti medicina
 una tum rerum ubertas, ut visu delibata
 non flere (si credere fas est) compellat agricu-
 lam. Sed pluviam me ciere Jove sereno qua
 advertatis non ambigo.

En breviculum exemplar, in quo omnes
 tropi: nam *ardentissimum* Metonymia est
 contentum enim est ardens, nempe sol, non
 ipsum tempus; sequitur Periphrasis: *tempus*
quo &c. pro æstate. *Rusticus* synecdoche est
 ex uno plures, & *recta*, ex parte totum, videlicet
 domus, *ferreum* ex materia res universa
granum ex uno plura. *Parenti* metaphora
mandatum catachresis, vicinum pro proprio
 id est, commendatum, quanquam & hoc ca-
 tachreticè improprium est, similitudine im-
 propria. Ut *granum demetat* ex antecedentibus
 consequentia, quod enim prius fuit granum,
 jam est culmus, & spica. *Mille vultus*
sideratum hyperbole. *Ceres* metonymia pro
 frumento, ex causa effectus. *detondetur* me-
 taphora. *Lætæ segetes* est metonymia, quia
 sticum faciunt lætum. *Latinus Poeta*, antonom-
 asia pro Virgilio. *panis & aurum* sunt, et
 Metalepsis duplex, vectæ enim domum, tur-
 trituratæ, eventilatæ, commolitæ dant panem
 rustico, & pecuniam, si vendantur. *brevibus*
 res Catachresis, *refarcire* itidem catachresis
susurro Onomatopæja. *medicina* metapho-
 ra: in fine *flere* pro ridere ponitur, ironia
 nescio

nescio an satis congruâ, nisi per sequentia, in quibus est allegoria clarior, reddatur.

Ad horum similitudinem alia atque alia efformari possunt, tum ut troporum notitia altiùs imprimatur, tum ut usus eorum combibatur. Speciatim autem in allegoria operam collocare est utilissimum tum ad copiam, tum ad ornatum orationis, quod factu facillimum, si similitudinem quæras ejus rei, quam eloqui vis. v. g. assume hortum floridum, & animam ornatam virtutibus, vel orationem tropis & figuris exultantem, aut agricolam rus arantem, serentem, & hominem qui animum virtutibus excolere vult, aut scientiâ, aut bellum describe in similitudinem tempestatis; Tartarorum irruptionem in similitudine exundationis; studiorum cursum in similitudine navigationis in mari &c. Hujusmodi ornamenta creberrimè reperire est, non tantùm apud uithores profanos sed & sanctos Patres. Ità D. Chrysologus sermo 49. in hujus seculi mare tumens pompâ elatum vertice, undosum sectis, inscitiâ fluctuans, clamosum litibus, fremens irâ, saxum perfidiâ, peccatis naufragum, impietate demersum misit piscatores suos Christus. Ambrosius de pæniten. cap. 3. Confessio tua pænitens medicina est, ipsa te curat, nec patitur vulnus tuum pati putredinem, sed mox ut ingemueris, superinducit inde notabilem cicatricem. S. Augustinus l. 3. de natura & gratia. c. ult. d. mens sarta paradisus deliciarum, variis bonorum operum virgultis confita, variisque virtutum floribus
bened-

purpurata, & suaviter cælesti gratiâ irrigata.
hæc est fratres mei paradisus, in quo plantavi
lignum vitæ cælestis Sapiencia &c.

CAPUT XXII.

De Ornatu, qui est in verbis conjunctis.

Dixit suprâ l. 3. c. 4. Cyprianus orationis
orationis duplicem esse; in verbis *singulis*, &
in *conjunctis* seu continuatis, id est, uno seorsim
sumpto, verbo & in tota constructione,
seu in pluribus. Hinc egit primò de ornatu,
qui est in uno verbo, dum egit de simplicibus,
quæ grandiora, sonantiora, nitidiora &c.
& de translatis per metaphoram, Synecdochen &c.
usque ad allegoriam exclusivè, & quia ornatus,
qui in allegoria, periphrasi, hyperbato & hyperbole
est, tropicus est, cum reliquis tropis illum expedivit,
licet sit in verbis conjunctis. Nunc verò solum aget
de ornatu, qui est in verbis conjunctis sine ulla
translatione seu mutatione significationis, & hic
consistit in collocatione certa, & in modo
quodam ac forma verborum, collocatio enim
facit, ut non tantum suo ordine verba
ponantur, quem rei natura exigit, sed etiam
nè asper fiat concursus syllabarum; forma verò
verborum superaddit gratiam orationi, ut
currat, & cadat ad aurium lenocinium. Illa
tollit asperitatem, hæc autem confert harmoniam
quandam & modulationem, que